

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XXIV. Testimonium S. Augustini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

præfigurabantur. Hic sanè locus apertissimus est. Nam si in Eucharistia est ipsa veritas, quæ per panes propositionis figurabatur; certè non est in Eucharistia panis materialis significans corpus Christi, sed ipsum verū corpus: id enim omnium consensu est veritas per illos panes adumbrata. Quod autem Petrus Martyr dicit, Eucharistiam vocari ipsam veritatem, quia est symbolum clarius, quàm fuerint panes propositionis; supra refutatum est, cum ageremus de figuris.

Porro ex Hieronymo quædam loca adducit Petrus Martyr in lib. contra Gardinerum, obiecto 207. 208. & 209. in quibus videtur Hieronymus dicere, nō manducari corpus Christi ab impiis. SED nihil ea loca concludunt: nam loquitur de manducatione vtili, & fructuosa, id est, quæ reuera spiritaliter nutriat, ac reficiat. Loca, quæ ipsi citant, sunt in commentariis in cap. 66. Isaia, in cap. 22. Hieremia, & in cap. 8. Osee, quibus locis opponi debet commentarius in 1. cap. Malachie, ubi disertis verbis Hieronymus dicit, ab impiis pollui mentes Domini, dum immundi ipsi mundissimum sanguinem bibunt.

CAPVT XXIV.

Testimonium S. Augustini.

SANCTVS AVGVSTINVS proximè S. Hieronymum sequitur, quippe qui eius amicissimus fuit, & annos circiter decem illi superuixit: obiit enim teste Prospero in Chronico Augustinus anno Domini CD. XXXIII. cum obiisset Hieronymus, eodem Prospero auctore, anno CD. XXII. Hunc autem Patrem Calvinus totum suum esse mentitur lib. 4. Instir. cap. 17. §. 28. Eundem Petrus Martyr, & ceteri Calvinistæ præter ceteros omnes citant, ac suum esse iactant: vt etiam olim Berengarius testatur Guitmundo lib. 2. solum Augustinum non respuebat. Proferuntur igitur ad hanc eorum iactantiam comprimendam, testimonia ex omnibus omninò tomis operum Augustini.

Ac primum ex PRIMO tomo testimonium habemus in lib. 9. confels. cap. 13. *Tantum modo, inquit, memoriam sui ad altare retinere desiderauit, unde sciret dispensari. Sic enim legitur etiam, qua deletum est chyrographum, quod erat contra armenios nobis. Et infra: Ad cuius precij nostri Sacramentum legitur.*

illa tua animam suam vinculo fidei. Hæcille. Qui per victimam, qua deletum est chyrographum contrarium nobis, nõ potest intelligere, nisi veram Christi carnem, quæ pro nobis immolata fuit in cruce; neque enim panis est eiusmodi victima: & cum dicit eam victimam dispensari ex altari, apertissime indicat, carnem Christi non tantum fide, sed etiam manibus, & ore suscipi. Denique cum dicit sanctam Monicam alligasse animam suam vinculo fidei, ad Sacramentum corporis Domini, manifestè significat in eo Sacramento non esse nudum signum, sed ipsum etiam verum Domini corpus: neque enim alligasset mulier sapientissima animam suam pani, vt per eum secura esset.

In SECVNDO tomo in epist. 44. ad Maximum, cum Maximus homo gentilis obiecisset Augustino, quòd Christiani in abditis locis Deum suum se videre credant: nihil omninò respondit. Nam neque negare poterat Christum videri in Sacramento altaris, cum ipse idem dicat lib. 3. Trinitat. cap. 10. in specie panis Dominum oculis apparere mortalium: neque tamen tutum, aut æquum putauit homini gentili explicare hoc mysterium. At certè si non nisi in signo Christus in Eucharistia adesset, potuisset, & debuisset obiectionem illam refellere.

Exstat testimonium in epist. 86. ad Casulanum, vbi reprehendit Augustinus quèdam Vrbicum, qui dixerat, ita mutatum esse Testamentum vetus in nouum, vt cederet pecus pani, & sanguis poculo: *Dicit, inquit, cessisse pani pecus, tanquã nesciens, & tunc in Domini mensa panes propositionis poni solere, & nunc se de agni immaculati corpore partem sumere; dicit cessisse poculo sanguinem, non cogitans etiam nunc se accipere in poculo sanguinem.* Et infra: *Quandò ergo melius, & congruentius vetera transisse, & nouam Christo facta esse sic diceret, vt cederet altari, gladius gladso, ignis igni, panis pani, pecus pecori, sanguis sanguini?* Hæcille. At certè si vera esset aduersariorum sentètia, Vrbicus ille rectissime dixisset: nam verè cessisset pecus pani, & sanguis poculo. Quod enim ad signum attinet, in pecore illo non minus fuisset Christus, quàm in nostro pane: & sanguis Domini non minus fuisset in sanguine illo, quàm in nostro vino. Quocirca tunc habuissent Christum in pecore, què nos habemus in pane; & sanguinem in sanguine, quem nos habemus in vino: ac per hoc cessisset
pecus

pecus pani, non pecus pecori; & sanguis poculo, non sanguis sanguini. Vult igitur Augustinus ita esse omnia mutata, ut pro pane propositionis panem cœlestem habeamus; pro pecore irrationali, agnum Dei; pro sanguine brutorum animantium sanguinem Christi

Idem in epist. 118. cap. 3. dicit, Eucharistiæ deberi singularem venerationem: & ibidem comparat eos, qui ex deuotione accedunt quotidie ad hoc Sacramentum, vel ex deuotione etiam aliquando non accedunt, cum Zachæo, & Centurione, quorum alter Dominum excepit in domum suam gressus, alter dixit: *Domine non sum dignus*, quæ comparatio inuidiosa, & inepta esset, si nihil nisi signum corporis Domini haberemus.

In epist. 120. ad Honoratum, cap. 27. idem Augustinus proponens illud Psal. 21. *Manducauerunt, & adorauerunt cœlestes diuites plebis. Et ipsi, inquit, adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore, & sanguine eius, sed adorant tantum, non etiam saturantur, quia non imitantur: manducantes enim pauperem, dedignantur esse pauperes.* Hoc loco Augustinus apertè dicit, homines superbos accipere de mensa Domini corpus Domini, & adorare, sed non saturari. Ex quo sequitur, ut per corpus Domini non intelligat signum corporis, sed panem, quia panis non adoratur: nec intelligat corpus Domini, ut est in cœlo, sed ut est in altari, quia dicit sumi ex mensa Domini, & sumi ab impiis. Vide etiam epist. 162. & 163.

In TERTIO tomo sunt duo alia testimonia. VNUM est in 3. de Trinitate, cap. 4. vbi cum dixisset aliter significari Corpus per linguam, & voces scriptas, aliter per Sacramentum corporis, & sanguinis, subiungit: *Nec linguam quippe, nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos litterarum editos, nec signa litterarum conscripta pelliculis, corpus Christi, & sanguinem dicimus, sed illud tantum, quod ex fructibus vite acceptum, & prece mystica consecratum, rite sumimus ad salutem spiritualem in memoriam pro nobis Dominica passionis.* Hæc ille. At certè si Eucharistia tantum esset corpus Christi significatiuè, cur non possent corpus Domini vocari etiam ipsa, seu scripta, seu pronunciata, quæ clarissimè idem corpus significant?

Sed paulò post idem Augustinus subiungit: *Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non*

sanctificatur, & sit tam magnum Sacramentum, nisi operante inuisibiliter Spiritu Dei: cum hac omnia, qua per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur, &c. Vbi dupliciter asseritur ab Augustino veritas corporis Domini. PRIMO, quia dicit, operante inuisibiliter Spiritu sancto fieri hoc Sacramentum: nec enim illa operatio necessaria esset, si tantum significatiue esset Eucharistia corpus Domini. SECUNDO, quia numerat hanc operationem inter miracula: ibi enim de miraculis agit, ac multa profert exempla, vt de pluuia ab Helia impetrata, de tonitruis in monte Syna, de aqua mutata in vinum à Christo, de virga Aaron quæ floruit, & de virga Moysis versa in draconem. Quæ porro mirabilis operatio in confectione huius Sacramenti esse potest, si nihil omnino fit?

Ex his refelli potest solutio Petri Martyris, quam ad hunc locum adhibet in lib. contra Gardinerum, parte 4. dicit enim operari inuisibiliter Spiritum sanctum in hoc Sacramentum quia Sacramenta à solo Deo instituuntur, tum quia efficacia Sacramenti, qua mentes nostræ excitantur, à Spiritu sancto est. SED sunt hæc mera effugia. Nam Sacramenti institutio, & etiam confectio, si nihil sit nisi signum, nullam requirit inuisibilem operationem Spiritus sancti: operatio autem, qua mentes nostræ excitantur ad fidem, in mentibus nostris est, non in Sacramentum.

ALTERVM testimonium est lib. 3. Trinitat. cap. 10. vbi sic ait: *Illas etiam nubes, & liones quomodo fecerint, & assumptæ Angeli ad significandum quod annunciabant, etiam si Dominus, & Spiritus sanctus illis formis ostendebatur; quis nouit hominum? sicut infantes non nouerunt, quod in altari ponitur, & per acta pietatis celebratione consumitur, & unde & quomodo conficiatur, & unde in sum religionis assumatur. Et si nusquam discant experimento & suo, & aliorum, & nunquam illam speciem rerum videant, nisi inter celebrationem Sacramentorum, cum offertur, & datur, dicaturque, illis auctoritate grauisima, cuius corpus, & sanguis sit, nihil aliud credent, nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortaliu, & de latere tali percusso liquorem illum omnino fluxisse. Hæc ille. Vbi disputat de formis, in quibus Angeli, vel Deus apparuerunt in Testamento veteri. Ac vt ostendat nos ignorare, quomodo illæ formæ factæ sint, & tamen certò credere, in illis Deum vel Angelos apparuisse; assumit similitudinem ab*

Eucharistia: ignorant enim infantes cum sacris interfectis
quomodo fiat illa forma, in qua consecratur Eucharistia,
tamen certo credunt in illa forma apparuisse Dominum,
in calice sanguinem Domini esse, quia dicitur eis, Christus
in Euangelio hoc docuisse, cum ait: *Hoc est corpus meum, et
est sanguis meus.*

Habemus autem hinc argumentum firmissimum contra
aduersarios. Nam infantes, quibus dicitur auctoritate gra-
uissima, in illa forma visibili esse corpus Christi, & liquor
qui est in calice, esse sanguinem, non credunt illa esse cor-
pus, & sanguinem significatiuè, sed verè, & propriè: non enim
valent ipsi per se intelligere istos tropos, sed credunt simpli-
ter id, quod eis dicitur. Vnde Augustinus ait: *Nihil aliud in-
dent, nisi Dominum oculis apparuisse mortaliu in illa specie,
& liquorem illum de latere Christi omnino fluxisse.* Non
dicendum est hos infantes falsam fidem habere; tum quia
Augustinus dicit, illos id credere, quia dicitur eis auctoritate
grauissima; tum etiam quia si falsa esset ista fides, debuissent
instrui, & admoneri, præsertim cum etiam ipsi eo tempore
Communionem admitterentur. Præterea comparatio Eucha-
ristie cum formis, in quibus Angeli apparuerunt, non
babit; sed in illis formis Angeli verè, & propriè aderant pre-
sentes. Igitur etiam in forma panis verè, & propriè præ-
adest corpus Christi: alioqui nihil valebit comparatio, &
Augustini disputatio corruet. Vide præterea eundem Augu-
stinum libro quarto de Trinitat. capite 14. & in Eucharistia
cap. 100.

In TOMO QUARTO habemus testimonium in lib. 3. super
Leuiticum, quæst. 57. *Quid sibi vult, inquit, quod a sanguine
sacrificiorum, qua pro peccatis offerebantur, tantopere prohibetur
prohibetur, si illis sacrificiis vnum hoc sacrificium significatur,
in quo vera sit remissio peccatorum: à cuius tamen sacrificij
sanguine in alimentum sumendo, non solum nemo prohibetur
habere vitam? Hæc ille. At certe quæstio ista non modice
peruacanea, sed etiam ineptissima esset, si tantum in figura
& spiritualiter sanguinem Domini sumeremus: non enim
prohibebantur Iudæi sanguinem bibere spiritualiter, sed
auctor, in sermone de cæna Domini rectè dixit, nouam esse*

& inaudiram hanc doctrinam, quæ iubet sanguinem bibi, cum lex vetus esum sanguinis districtissime prohiberet.

In QUINTO tomo exstat testimonium lib. 17. de ciuit. Dei, cap. 20. in hæc verba: *In alio libro, qui dicitur Ecclesiastes, & ubi ait; Non est bonum homini, nisi quod manducabit, & bibet; quid credibilius dicere intelligitur, quam quod ad participationem mensæ huius pertinet, quam sacerdos ipse mediator Testamenti noui exhibet secundum ordinem Melchisedech de corpore, & sanguine? Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificiis Veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri. Propter quod etiam vocem illam in Psalm. 39. eiusdem mediatoris per prophetiam agnoscimus; Sacrificium, & oblationem noluit, corpus autem aptasti mihi: quia pro illis omnibus sacrificiis, & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus ministratur.* Hæc ille. Quo loco non potest Augustinus loqui de signo corporis, sed de ipso vero corpore, cum dicit offerri & ministrari illud corpus, quod successit sacrificiis antiquis: nam etiam illa erant signa corporis Domini. Ac preterea illud corpus offerri, & ministrari dicit Augustinus, de quo scriptum est in Psal. 39. *Corpus autem aptasti mihi:* quod quidem verum, & naturale corpus fuisse, nemo negat. Neque possunt aduersarij respondere, loqui Augustinum de vero corpore, sed quod fide tantum percipiatur, nam cum ait: *Offeritur, & ministratur,* apertissime loquitur de corporali tractatione corporis Domini. Vide etiam de hac re expositionem eiusdem Augustini in Psal. 39. ubi vocat corpus, quod norunt fideles, & quod sumunt in Eucharistia, completiuum omnium veterum sacrificiorum.

In SEXTO tomo lib. 12. contra Faustum, cap. 10. dicit, fideles cum sanguinem ore percipere, quo redempti sunt. & cap. 20. dicit, nunc bibi, quod ex latere Christi manauit. & lib. 2. contra aduersar. legis, & prophet. cap. 9. *Mediatorem,* inquit, *Dei, & hominum hominē Christum IESVM carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem fidei corde, atque ore suscipimus: quamuis horribilius videatur humanam carnem manducare, quam perimere; & humanum sanguinem potare, quam fundere.* Hæc ille. Vbi NOTANDUM est, quod dicit, non solum corde, sed etiam ore sumi à nobis carnem Domini.

In SEPTIMO tomo lib. 2. contra literas Petiliani, cap. 37.

Aliud est Pascha, quod adhuc illi de oue celebrant: aliud quod nos in corpore, & sanguine Domini accipimus. Hec ubi Vbi opponit Agno Paschali corpus Domini, quod sumitur in Eucharistia; quod certè non faceret, si de signo corporis non de vero corpore loqueretur: nam etiam ille agnus corpus Domini significatiuè, & expressiùs, quàm panis. Vnde etiam lib. I. contra Cresconium, cap. 25. & lib. I. de peccatorum ritis, cap. 24.

In OCTAVO tomo sunt apertissima testimonia. In Psalmo conc. I. explicans Augustinus titulum Psalmi, in quo scriptum erat: *Et ferebatur in manibus suis: Hoc, inquit, quomodo potest fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo; manibus suis non portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non inuenimus, in Christo autem inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendatum corpus suum, ait; Hoc est corpus meum, ferebat enim illud corpus in manibus suis.*

Ad hunc locum dignatus est Calvinus respondere lib. 4. tit. cap. 17. §. 28. qui tam multa testimonia omnium Patrum & ipsius Augustini alto silentio præterit. Dicit igitur, Christum, se ipsum manibus suis tulisse, sed improprie, ac figurate, quia nimirum Sacramentum corporis sui ferebat. Id autem probat, quia Augustinus conc. 2. in eundem Psalmum remittendum repetens, addidit particulam, *Quodammodo*, sic enim ait: *Quomodo ferebatur in manibus suis? qui a cum commendaret ipsum corpus suum, & sanguinem, accepit in manibus suis quod non vult fideles, & ipse se portabat quodammodo, cum diceret; Hoc est corpus meum.* Eandem etiam solutionem dabit ad hunc locum Petrus Martyr.

Sed facile refelluntur. Nam Augustinus non solum dicit Christum suis ipsius manibus portatum, sed addit rem istam esse difficillimam, & impossibilem aliis hominibus, sic enim ait: *Quomodo posset fieri in homine, quis hoc intelligat? & Augustinus: Manibus aliorum portari potest homo; manibus suis non portatur.* At quàm facile est, ut quis seipsum in signo portat in signo, cum in ea moneta imago ipsius inueniatur impressa, & vnusquisque nostrum, cum literas ad se datus legit, ubi nomen suum scriptum habet, nonne seipsum in signo portat?

portat? Cùm igitur tam frequenter, & vſitatè hoc fiat, cur diceret Augustinus id non poſſe fieri, & vix etiam intelligi, ſi de ſigno tantùm loqueretur?

SEd inquit Petrus Martyr: *Nemo poteſt ſe portare, quomodo Chriſtus ſe portabat, quia nemo poteſt Sacramentum inſtituere, & eo modo ſeipſum in Sacramento portare.* At RESPONDEO; Nemo poteſt Sacramentum inſtituere, quatenus Sacramentum eſt inſtrumentum gratiæ conferendæ, vel infallibile ſignum eiſdem gratiæ: ſed benè poteſt inſtituere, quatenus eſt ſimplex alicuius rei ſignum. Chriſtus autem ſi portare ſe ipſe dicebatur, quia Sacramentũ portabat; idè dicebatur ſe portare, quia Sacramentum illud erat ſignum ipſius, non quia erat inſtrumentum gratiæ, vt etiam ipſi fatentur, qui dicunt Sacramentum corporis Domini vocari corpus Domini, quia nomen rei ſignatæ aliquando tribuitur ſigno. Quicumq; ergo portat imaginem ſuam à ſe depictam, ille non minus ſe ipſe portat, quàm ſe Chriſtus portaret, ſi vera eſt ſententia aduerſariorum.

Addit Petrus Martyr: *Velint, nolint Papiſta, non poteſt ſillo modo fieri, & corpus ſuum Chriſtus portauerit propriè, quia duo corpora tunc fuiſſent.* Hoc nimirum eſt, quod illi dolebat, myſterium eſſe ſublimius, quàm vt ipſe illud capere poſſet. Sed ſi Arianus quiſpiam illi diceret, non poſſe fieri, vt vna natura ſit in duabus perſonis diſtinctis reipſa, niſi natura illa gemineretur; quid, quæſo, reſpondebit, niſi fide opus eſſe ad iſta intelligenda, quæ humanam rationem ſuperant? idem ergo ſciat à nobis reſponderi de hoc myſterio. Vel ſi Ariano ipſe reſpondeat, diuinam eſſentiam ob ſuam infinitatem poſſe eſſe in pluribus perſonis re diſtinctis: & nos ei dicemus, corpus Chriſti ob omnipotentiam Chriſti poſſe ſimul ſtatuì in diuerſis locis. Sed de hoc in ſequenti libro differemus.

Ad illud igitur obiectum ex particula *quodammodo*, reſpondeo, illam particulam ſignificare Chriſtum non ſe portatſe in propria ſpecie, ſed in aliena, nec ſe portatſe quomodo ordinariè portantur corpora humana, nimirum magno labore in humeris, vel alio ſimili modo, ſed myſticè, & ſacramentaliter, ſic tamen, vt verè ſub eo myſterio corpus eius contineretur. Ac breuiter quidquid illud *quodammodo*, ſignificet, id nobis hoc loco ſufficit, non ſignificare, *in ſigno*, vel *figuratè*; vt oſtendimus.

ALIVS insignis locus est in commen. Psal. 98. ubi explicatur illud: *Adorate scabellum pedum eius*, dicit, scabellum pedum Domini esse terram, iuxta illud Isaia 66. *Terra autem scabellum pedum meorum*: & quaerit quomodo liceat terram adorare sine impietate: *Fluctuans*, inquit, *conuerto me ad Christum, quia ipsum quaero hic, & inuenio, quomodo sine impietate adoretur terra, adoretur scabellum pedum eius*: suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariae carnem accepit. *Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit; nemo autem carnem manducat, nisi prius adorauerit; inuenitur est, quomodo admodum adoretur tale scabellum pedum Domini, si scabellum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.* Hic ille.

Respondet Petrus Martyr in lib. contra Gardinerum par. 4. loqui S. Augustinum de vera, & proprie dicta carne Domini, quam spiritualiter ore fidei manducamus, & quam in corpore existentem adoramus: atque ibidem obiter notat, impietate secundum Augustinum non manducare carnem Domini, & impij non adorant Christi carnem; & secundum Augustinum nemo eam carnem comedit, nisi prius adorauerit.

At falsus iste Martyr, non bene legit Augustinum, & audacter colligit ex Augustino omnino contraria uis, quae Augustinus scripsit. Nam in Psal. 21. conc. 1. de diuitibus superbiae & impijs, inquit Augustinus: *Manducauerunt corpus humanitatis Domini sui etiam diuites, non sicut pauperes saturati sunt, & ad imitationem, sed tamen adorauerunt.* & in epist. ad praecitata: *Et ipsi, inquit, adducti sunt ad mensam Domini, accipiunt de corpore, & sanguine eius, sed adorant tantum, & etiam saturantur, quia non imitantur.* Haec ille. Vides igitur secundum Augustinum impios adorare, & manducare carnem Domini de ipsa mensa, id est, de altari acceptam. Et igitur locis hunc locum explicamus, ac ex ipso Augustino peccemus loqui ipsum de ipsa manducatione carnis Domini per corporale instrumentum, quandoquidem etiam impij carnem manducant.

PRAETEREA si tantum vellet Augustinus dicere terram sine impietate adorari, quia caro Christi ut est in caelo, adoratur; sine causa dixisset, eam carnem nobis manducandam datam esse. Quorsum enim Eucharistiae meminit, si non

ipsa Eucharistia carnem Domini præsentem adoramus? Voluit igitur Augustinus ostendere, carnem ipsam Domini adorari, & quia non habemus aliud argumētum illustrius, quàm ex quotidiano vsu adorandę Eucharistię, idēd illius meminit: nam præter istam adorationem non facile potest discerni, an quis adoret carnem Domini, an solam diuinitatem.

DENIQUE probabile est Augustinum totum hunc locum desumpsisse ex Ambrosio, qui vt supra citauimus, apertę dicit carnem Domini a nobis in mysteriis adorari, vt eam Apostoli in propria specie adorârunt: & hoc esse adorare scabellum pedum Domini. Vide præterea in Psal. 33. 65. 93. 94. & 100.

In **NONO** tomo tract. II. in Ioannem explicans illud: **IESVS** *autem non se credebat eis*, dicit istud conuenire Catechumenis, quibus non se præbebat Dominus per Eucharistiam: *Si dixerimus*, inquit, *Catechumeno, Credis in Christo?* respondet, *Credo; & signat se cruce Christi, portat in fronte, & non erubescit de cruce Domini sui. Ecce credit in nomine eius. Interrogemus eum, manducas carnem filij hominis, & bibis sanguinem filij hominis? nescit quid dicimus, quia IESVS non se credidit eis.* Et infra: *Quò perducit credentes, & baptizatos? ad Manna, ecce dico Manna. Notum est quid acceperint Iudai, populus Israël; notum est quid illis pluisset Dominus de celo: & nesciunt Catechumeni, quid accipiant Christiani? Erubescant ergo, quia nesciunt, transeant per mare rubrum, manducent Manna, vt quomoda crediderunt in nomine IESV, sic se ipsis credat IESVS.* Hęc ille, qui etiam lib. 2. de peccatorum meritis, & remis. cap. 26. dicit, Catechumenis dari solitum panem sanctum, qui non esset quidem corpus Christi, tamen sanctus esset, & sanctificaret, & Sacramentum etiam dici posset, ac proinde sacrę rei signum. Ex his habemus argumētum in signe. Nam **PRIMO**, si non esset in Eucharistia verum Christi corpus, & si non manducaretur Christi caro, nisi in symbolo, & per fidem, non esset verum, Christum non se credere Catechumenis; nam & illi habent Christum in signo, & manducant eum fide; nam & signant se signo crucis, & credunt in Christum. **SECUNDO**, nulla esset ratio cur non daretur eis Eucharistia, cùm dentur illis alia signa clariora, vt sunt verba Dei scripta. **TERTIO**, potuisset etiam ille panis sanctus dici corpus Domini, vt pater, cùm tamen id Augustinus constanter negat.

Idem auctor tract. 26. in Ioan. explicans illud: *Panis quem ego dabo, caro mea est; Hoc, inquit, quando caperet caro, quod dixit panem carnem? Vocatur caro, quod non capit caro,* & profectò facillimè caperet caro, panem esse carnem significatiuè. Vide etiam tract. 27. & 31. in Ioan.

In tomo DE CIMO serm. 2. de verbis Apostoli: *Audiamus Veracem Magistrum, diuinum Redemptorem, humanum uatorem commendantem nobis precium nostrum sanguinem suum: loquutus est enim de corpore, & sanguine suo, quod corpus dixit escam, & sanguinem potum. Sacramentum fideles agnoscunt fideles. Hæc ille. Vbi sanè loquitur de sanguine non de figura sanguinis: nec enim figura est precium nostrum atque hunc sanguinem potum esse dicit, sicut etiam corpus escam. Ac ne dicerent aduersarij, potum, & escam istam fide, ac mente sumi, adiunxit, Sacramentum esse fidelium quod nōrunt fideles: ubi indicat, esse mysterium solis fidelibus notum, quomodo corpus Christi, & sanguis sint etiam potus. Quam phrasim, nōrunt fideles, in infinitis locis in Augustino reperimus, vt lib. 10. de ciuitat. Dei, cap. 6. in Psal. 109. lib. 50. hom. 42. & alibi. At profectò non est arcanum solis fidelibus notum, quod Christi corpus, & sanguis fidei participatur: id enim publicè prædicatur etiam gentilibus, & sanctissimum erat non solùm fidelibus, sed etiam Catechumenis. Intelligit igitur Augustinus id, quod Ecclesia Catholica intelligit, arcanum esse verè mirabile in Eucharistia, quod debet aperiri infidelibus, nec sine fide intelligi potest.*

In serm. ad Neophytos, vt testatur Iuo Carnotensis Episcopus in epist. ad Haymericum, & Paschasius in epist. ad Frigidarium: *Hoc accipite in pane, quod pendit in cruce; hoc accipite in calice, quod manauit de Christi latere.* Lib. 50. hom. 42. monet, vt summa diligentia caueant, ne aliqua particula Eucharistie in terram cadat. Sermon. 2. de tempore: *Inuitati sumus ad mensam, & ubi non inuenitur cibus hominum, sed panis paratur Angelorum.* Denique citat etiam Gratianus ex Augustino in libro sententiarum Prosperi apertissimas sententias. Vide dist. 2. de consecratione, can. Nos autem, & can. Hoc est corpus dicimus. Eisdem citat Algerus lib. 1. cap. 5. *Caro, inquit, accipimus, & sanguis eius, quem sub vini specie, & sapere pat-*

Obiectiones ex Augustino.

VIDEAMVS nunc quid aduersarij obiiciant ex Augustino, ac eodem ordine per Tomos eius progrediamur.

Ex SECVNDO tomo (nam ex PRIMO nihil obiiciunt) proferunt duo loca. VNVM ex epist. 23. ad Bonifacium. ALTE-
RVM ex epist. 57. ad Dardanum. In epist. 23. loquitur Augusti-
nus in hæc verba: *Si Sacramenta quãdam similitudinem earũ
rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omninò Sa-
cramenta non essent: ex hac autem similitudine plerumq; eti-
am ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum
quendam modum Sacramentum corporis Christi, corpus Chri-
sti est, Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est: ita
Sacramentum fidei, fides est.*

Producunt hunc locum Calvinus, Petrus Martyr, & om-
nes alij, sed ante eos olim protulit etiam Berengarius, & re-
sponsum ei fuit. quare vt aduersarij repetunt argumenta suo-
rum maiorũ, & nos repetemus solutiones maiorum nostro-
rum. PRIMO igitur PASCHASIVS in epist. ad Frudegar-
dum, & Lantfrancus in lib. contra Berengarium, respondent,
Sacramentum corporis Domini vocari quodammodò cor-
pus Domini; quia licet in Sacramento Eucharistiã sit verum
corpus Domini, quoad substantiam, nõ tamen est ibi eo mo-
do, quo fuit in cruce, nisi per similitudinem: loquitur enim
ibi Augustinus de passione & morte Christi, quã in sacrificio
altaris representatur. Idem itaque est, ac si dixisset, Celebra-
tio mysteriorum altaris est quodammodò passio Christi: non
enim est verè, sed tantùm representatiuè passio Christi; vel si
dixisset, Corpus Domini, vt est sub specie panis, est quodam-
modò corpus in cruce pendens: non est enim verè, sed repræ-
sentatiuè corpus in cruce pendens. Et illustrat Lantfrancus
rem totam insigni similitudine. Luc. vlt. Dominus finxit se
longius ire: quod exponit Augustinus lib. contra mendac. cap.
13. vbi dicit, Christum ea fictione significasse, se supra omnes
cœlos ascensurum. Idem igitur Christus sui ipsius figura fuit,
& dici rectissimè posset, Christus fingens se longius ire, erat
quodammodò Christus in cœlum ascendens.

GVITMVNDVS lib. 2. adhibet duas alias solutiones. V-
NAM, quòd loquatur de Sacramentis veteribus, vt de Man-
na, vel de pane Melchisedech, quã secundum quendam mo-
dum

dum erant corpus Domini, quia Sacramenta, id est, signa, & figuræ corporis Domini. **ALTERAM**, quod loquatur de Eucharistia, quatenus signum est corporis Christi mystici: nam ipse idem Augustinus tract. 26. in Ioanem dicit, Eucharistiam esse fidelium societatem, quia est signum, seu Sacramentum eius societatis.

Porro **ALGERVS** lib. I. cap. 5. de Sacram. Eucharistia exponit aliter, nec minus rectè hunc locum Augustini. Vult enim loqui Augustinum de speciebus panis & vini, quæ sunt maxime propriè Sacramentum corporis, & sanguinis Domini, id est, signa sensibilia representantia corpus, & sanguinem Domini, ac de iis rectè dicitur esse, Sacramentum corporis Christi est quodammodo corpus Christi: neque enim illa species sunt corpus Christi, nisi quodammodo, id est, representantia. **DICES**; Non solemus ita loqui, vt dicamus species illas esse corpus Domini. **RESPONDEO**; Nec solemus etiã dicere Baptismum esse fidem: & tamen Augustinus hoc loco ait, Sacramentum fidei, id est, Baptismum quodammodo esse fidem. Sicut igitur Augustinus dicit posse Baptismum vocari fidem, quia est Sacramentum fidei: licet reuera non sic loqui soleant homines ordinariè; ita etiam dicit, Sacramentum Eucharistia quodammodo esse corpus Domini, quia est Sacramentum corporis Domini, licet non ita loqui soleamus.

ALTER locus, quem Caluinus, & Petrus Martyr, & alij plurimum obiiciunt, est in ep. 57. ad Dardanum: *Spacia tolle corporibus, & nusquam erunt, & quia nusquam erunt, nec erunt in locis: sicut corpora qualitatibus corporum: non erit ubi sint, & idem necesse est, vt non sint.* Hinc probare nituntur, neque esse possibile corpus Christi indiuisibiliter in Sacramento, vt nos dicimus, neque accidentia panis, & vini sine proprio subiecto.

RESPONDEO; Loquitur Augustinus de rebus secundum naturæ cursum, non secundum omnipotentiam Creatoris: fatemur autem naturaliter non posse in tra cælum corpus occupare locum, neque accidentia posse sine subiecto existere: siue (quod idem est) loquitur de corporibus, quæ modum existendi corporalem retinent; vtum autem possit aliquid corpus per omnipotentiam Dei accipere modum existendi spirituum, & proinde non occupare locum, non disputat in loco Augustinus. Sed de toto hoc argumento tractabimus infra suo loco.

Ex TERTIO tomo obiiciunt PRIMO cap. 9. lib. 3. de doct. Christ. vbi dicit Augustinus, Christum instituisse pauca quædam signa, vt Baptismum, & Eucharistiam. SED locus non est ad rem, quia non negamus Eucharistiam esse Sacramentum, & proinde signum. Sed negamus nihil esse nisi signum.

SECUNDO obiiciunt cap. 16. lib. 3. de doct. Christ. vbi dicit, figuratè accipiendam manducationē carnis Christi. SED hoc explicatum est suprà, vbi tractauimus cap. 6. Ioannis.

TERTIO proferunt cap. 19. libri de fide ad Petrum, vbi vocatur Eucharistia Sacramentum panis, & vini. SED nulla est in hac re difficultas: siquidem à materia rectissimè potest eo modo Eucharistia nominari.

QUARTO proferunt cap. 4. lib. 3. de Trinit. vbi sic legimus: *Apostolus potuit significando predicare Dominum Iesum, aliter per linguam, aliter per epistolam, aliter per Sacramentum corporis, & sanguinis eius.* Atqui hîc etiam nulla difficultas est. Nunquam enim Catholici nõ asseruerunt per Sacramentum corporis Domini significari ipsum corpus Domini; sed præsens, non absens: id quod Augustinus ibidem apertè asseruit, cum ait, aliter significari per hoc Sacramentum, aliter per sonos, & literas; ista enim sunt nuda signa rei absentis, illud est signum rei præsentis. Vnde ibidem dicit, nec literas, nec sonos dici corpus Christi, licet illud significet, sed tantum panem consecratum, corpus Christi dici.

QUINTO proferunt ca. 10. eiusdem lib. 3. de Trinit. vbi Augustinus dicit, panem in altari positum peracta pietatis celebratione consumi: *At corpus Christi verū, inquit, non consumitur; igitur verus panis est, qui sumitur, cum Eucharistia sumitur.* RESPONDEO; Panis, qui in altari ponitur, peracta celebratione consumitur; nam consumitur quoad interiorē substantiam peracta consecratione; quoad externam verò formam consumitur, dum manducatur. Nec enim dubium est, quin Augustinus loquatur de simbolo tantum visibili: nam loquitur de corporalibus formis, in quibus Deus, vel Angeli apparebant, & cum eis comparat symbola Eucharistia.

Ex QUARTO tomo nihil habent. Profert quidem Petrus Martyr vnum locum ex lib. de catechiz. rudib. cap. 26. vbi Sacramenta dicuntur signacula visibilia rerū inuisibilium. SED neq; constat an loquatur eo loco Augustinus de Eucharistia, an de Baptismo, an de pane benedicto, qui datur Catechu-

menis.

menis, & præterea nunquam negauimus Sacramentum Eucharistiæ signaculum esse visibile rei inuisibilis, sed præsentiam tamen.

Ex QUINTO tomo nihil etiam habent solidi. Proferunt illud lib. 10. de ciuitate Dei, cap. 5. *Sacrificium visibile manifestabile sacrificij Sacramentum, id est, sacrum signum est.* At locus iste non facit ad rem, quia loquitur Augustinus de sacrificiis Testamenti veteris. ITEM illud lib. 21. cap. 25. vbi Augustinus dicit impios non comedere corpus Christi. SED loquitur de corpore mystico, vt supra ostendimus, cum explicamus locum Pauli 1. Corinth. 11.

Ex tomo SEPTIMO producant Calvinus, Petrus Martyr, & alij locum illum ex libro contra Adimantum, cap. 12. *Non dubitauit Dominus dicere, Hoc est corpus meum; cum signum diceret corporis sui.*

AD hunc locum respondent nostri multis modis. Dicunt aliqui, nec malè, Augustinum loqui ex Manichæorum sententia, vt eos ex propriis ipsorum sententiis refellat. Ipsi enim cum Christo non tribuerent corpus verum, sed externatum specie, & apparentia; & quidquid Christus passus esset, accipiebant, in signo & apparentia passum: illa etiam verba: *Hoc est corpus meum*, in eo sensu accipiebant, ac si dictum esset, *Hoc est signum, & apparentia corporis mei.* Consueuisse autem Augustinum, disputare cum Manichæis ex eorum principibus constat ex lib. 2. de bono perseuerantiæ, cap. 11. & 12. Vbi cum Augustino obiiceretur, quod scripsisset in libris de libero arbitrio, naturalem esse ignoratiam, & difficultatem, cum qua nascimur; cum ipse contra Pelagianos contrarium assereret, nimirum non esse naturalem, sed ex peccato primi parentis ortam: respondit se loquutum in libris de libero arbitrio ex mente Manichæorum, vt eorum errorem redargueret ex ipsorum sententia.

ALIA solutio est, Augustinum hoc loco per signum intelligere non nudum signum, sed cum quo re ipsa coniuncta res significata. Nam explicat illa verba Deuteronom. 12. *Sanguis est anima*; ac docet sanguinem dici animam, non quia sit anima, sed quia signum sit animæ; & ad hoc illustrandum adfert illam sententiam, Eucharistiam appellari corpus Domini, quia est signum corporis Domini. Porro sanguis non est signum animæ absentis, sed præsentis: longè enim aliter san-

guis animam demonstrat, quàm statua principem. Quare idem Augustinus quæst. 57. in Leuiticum, explicans, quomodo sanguis dicatur anima, docet animam dici, quia continet animam. Sic igitur sanguis animam significat, vt simul eam contineat, & cum ea re ipsa coniunctus sit: eodem autem modo Eucharistiam signum esse corporis Domini, omnes Catholicici fatentur.

TERTIA solutio est, loqui Augustinum de signo corporis, vt in cruce immolati: quomodo panis Eucharistiæ, de quo Dominus ait: *Hoc est corpus meum*, & est verè corpus Domini, & signum eiusdem corporis. Sic responderet ad alium similem locum Guitmundus lib. 2. Vide quæ supra diximus ad testimonium ex epist. 23. nam eadem est, meo iudicio, sententia vtriusq; loci.

Et hinc etiam soluitur, quod proferunt ex lib. 20. contra Faustum, cap. 21. vbi sic ait Augustinus: *Huius sacrificij caro, & sanguis ante aduentum Christi per victimas similitudinū promittebatur: in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi per Sacramentum memoria celebratur.* Hæc ille. Videmus autem hoc loco Augustinum manifestè loqui de memoria passionis, & mortis Domini.

Deniq; ex eodem tomo SEPTIMO profert Petrus Martyr, & alij testimonium Augustini lib. 3. cōtra Maximinum, cap. 22. vbi dicit, Sacramenta signa esse rerum, aliud existentia, aliud significantia. SED quid hoc ad rem? quis enim Catholicorū id non semper docuit de Sacramentis in genere, de quibus ibi loquitur Augustinus?

Ex tomo SEPTIMO nihil habet. Ex tomo OCTAVO duo testimonia producant. PRIMVM ex comment. in Psalm. 3. *Christus adhibuit Iudam ad conuiuium, in quo corporis sui figuram discipulis commendauit.* RESPONDEMVS, quod ad superiora respondimus, loqui Augustinum de figura corporis in cruce suspensi, id est, de representatione Dominicæ passionis; eodem enim modo Augustinus Eucharistiam figuram corporis vocauit, quo veteres Græci antitypa, de qua voce diximus in testimoniis Basilij.

ALTERVM locum proferunt ex comment. in Psalm. 98. *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fuserunt, qui me crucifigunt. Sacramentum aliquod commendauit vobis, &c.* RESPONDIT olim Lant-

Lantfrancus lib. contra Berengarium, voluisse Augustinum dicere, non idem corpus manducandum, id est, non eodem modo. Nam corpus in specie mortali, & visibili aderat tunc presens; comedendum autem erat in aliena specie, & impassibiliter, ac inuisibiliter se habens. Itaque idem erat (vt ait Lantfrancus) & non erat idem; idem quoad substantiam, non idem quoad modum, speciem, & qualitatem. Nam & Apostolus 1. Corinth. 15. *Non corpus, inquit, quod futurum est, seminatur sed nudum granum.* Vbi similiter intelligit, non idem corpus humanum mori, & seminari in sepulchro, quod postea resurrecturum est: non quod non sit idem corpus numero futurum, quoad substantiam (idem enim maxime probare volebat) sed quia non erit idem, quoad qualitates; seminatur enim, vt ipse explicat, corruptibile, & surget incorruptibile. Et hunc modum loquendi notauit Augustinus in epist. 14. Et Ambrosius lib. 2. de Pœnitentia, cap. 10. refert quemdam rectè dixisse: *Ego non sum ego*, quia mutauerat vitam, & mores. Et Hieronymus in cap. 1. ad Ephesios, dicit aliam esse carnem in Eucharistia, aliam fuisse in cruce; cum tamen euidenter probatum sit, cum in Eucharistia ponere veram carnem, & eandem cum illa, quæ fuit in cruce, quoad substantiam, licet non qualitate. Denique Dominus ipse Lucæ 24. distinguit se ipse à se, cum ait: *Hæc loquutus sum vobis, cum adhuc essem vobiscum.* PORRO hæc fuisse mentem Augustini, ex illo loco colligimus. Nam verum corpus Domini sumi in Eucharistia, ibidem docet, cum ait, esse ipsam carnem, in qua Dominus ambulauit, & à nemine manducari, nisi prius adoraretur. Quomodo autem non idem corpus manducetur, explicat ibidem cum ait, putasse Capharnaitas scindendam in particulas Christi carnem, & sic manducandam: ad hanc enim absurdam cogitationem responderet Dominus, cum ait: *Non hoc corpus, quod videtis, &c.*

SED obiicit Petrus Martyr in libro contra Gardinum obiecto 220. vnum dilemma: *Cum Dominus in vltima cœna corpus suum discipulis dedit, vel erat mortale illud corpus, vel, immortale. Si mortale; non ergo differebat qualitate eo, quod tunc videbatur: nec poterat rectè dici, Non hoc corpus, quod videtis, &c. Si immortale, quomodo paulo post mortuum est?*

RESPONDEO; In vltima cœna corpus datum discipulis

fuisse mortale, sed datum illis modo immortali, & impassibili: vt enim erat sub specie panis, laedi non poterat, licet alioqui in propria forma pati, & mori posset.

Ex TOMO NONO multa proferunt testimonia, sed vel leuissima, vel alibi explicata. PRIMO illud tractatu 25. in Ioan. *Quid paras dentem, & Ventrem? crede, & manducaſti.* AD hunc locum supra respondimus in explicat. cap. 6. Ioannis, loqui Augustinum de manducatione Christi spirituali per fidem Incarnationis, non autem de Eucharistia.

SECUNDO addunt illud tract. 26. in Ioan. quod manducarent Hebraei eandem escam nobiscum. AD hoc respondimus supra in explicatione figurarum Testamenti veteris; quod manducarent eandem significatione, non re ipsa.

TERTIO proferunt illud tract. 30. in Ioan. *Corpus Christi, in quo resurrexit, vno in loco esse potest: Veritas eius vbiq; diffusa est.* SED non negat hoc loco Augustinus, corpus Domini pluribus in locis esse posse, sed negat eius veritatem posse restringi ad vnum locum, cum sit vbiq; diffusa: quod verissimum est. Quale etiam esset, si quis diceret, Christi humanitas vno in loco esse potest, diuinitas non potest.

QUARTO proferunt illud tract. 50. in Ioan. vbi dicit, nunc non adesse Christum secundum praesentiam carnis. AD hunc locum respondimus, cum tractarem locum illum: *Me autem non semper habebitis;* ac diximus loqui Augustinum de praesentia visibili.

QUINTO proferunt illud tract. 59. *Illi manducabant panem Dominum, Iudas autem panem Domini.* AD quem locum respondimus, cum tractarem cap. 11. prioris ad Corinth. vbi demonstrauimus corpus Domini ab impiis etiam manducari.

SEXTO proferunt illud tract. 10. in epistolam Ioannis, vbi Augustinus dicit corpus Christi naturale esse in caelo, quo sublatum est per ascensionem: in terra autem relictum esse corpus Christi mysticum, id est, Ecclesiam. AT ipse se explicat Augustinus; nam sic ait: *Iam non inuenis loqui Christum in terra.* & ibidem: *Ascensus dixit Verba nouissima; post ipsa Verba non est loquutus in terra.* Itaq; loquitur de praesentia Christi visibili, & more humano cum hominibus conuersantis: hoc enim modo non est in terra, nisi in corpore suo mystico.

EX DECIMO TOMO PRIMO profert Petrus Martyr, & etiam Calvinus, ex sermone de verbis Apostoli, quod impij non

verè sumant corpus Domini. SED ad hoc respondimus supra cum exponeremus cap. II. prioris ad Corinth. vbi diximus impios dici non manducare, quia non nutriuntur spiritu ter: nam ibidem ait Augustinus: *Illud manducare reficit et illud bibere, quid est, nisi viuere?* Ex eodem fundamento scitur quod Petrus Martyr citat ex Augustino in sententiis Prosperi, vbi legimus non manducare panem Domini, nec bibere eius sanguinem, qui ab illo discordat, licet Sacramentum eius accipiat.

SECUNDO profert ex lib. 50. homil. serm. 26. quod Augustinus dicat, æquale esse peccatum, si quis corpus Domini in terram cadere sinat, & si quis verbum Dei sibi ex corde permittat effluere. Quæ comparatio non videtur vera, si corpus Domini verum, & naturale sit in Eucharistia: maius enim peccatum esset sinere corpus Domini in terram cadere, quam verbum Christi ex corde perire.

RESPONDEO; Non comparat Augustinus verbum Christi ratione soni, aut characterum cum corpore Christi, sed ratione veritatis diuinæ, quæ illis sonis, & characteribus significatur. Vnde non dicit verbum Dei ex auribus effluere, sed ex corde: neque dicit idem esse peccatum si quis Eucharistiam, & si quis Biblia in terram cadere sinat. Si enim hoc Augustinus dixisset, tum verè Petri Martyris argumentum aliquid valeret. Porro veritas diuini verbi in multis similis, & æquale est corpori Christi. Nam vt illud est immortale, impassibile, Deo unitum: ita veritas verbi Christi est æterna, immutabilis, diuina. Et sicut illud corpus datur nobis in specie rerum visibilium, ac terrenarum: ita hæc veritas datur nobis in figuris externis literarum, & sonorum. Quare ista collatio Augustini nobis maximè fauet. Nam hinc sequitur, verè esse peccatum, & graue peccatum, sinere Eucharistiam in terram cadere, sicut est peccatum, & graue peccatum, conceptam in corde veritatem extinguere: non autem est peccatum, aquam Baptismi in terram proiicere, quæ tamen apud aduersarios non minus sancta est, quàm Eucharistia.

VLTIMO proferunt sermonem ad infantes, cuius fragmentum recitat Beda in cap. 10. prioris ad Corinthios: *Quod visistis, inquit, panis est, & calix, quod nobis etiam oculi renouerunt: quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, & calix est sanguis.* Et infra, cum dixisset Christus

stum esse in cælo, quærit: *Quomodo est panis corpus eius? & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis eius?* deinde respondet: *Ista fratres idè dicuntur Sacramenta, quia in illis aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur speciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet spiritualem. Corpus ergo Christi, si vis intelligere, audi Apostolum dicentem; Vos estis corpus Christi, &c.*

RESPONDEO; Tota vis huius testimonij in duobus posita est. PRIMO in eo, quod Augustinus dicat, panem esse id, quod est in altari, vt oculi ipsi renunciant. SECUNDO quod ad quæstionem; *Quomodo panis est corpus Christi, si Christus est in cælo?* non responderit Augustinus per transmutationem, aut aliquid eiusmodi, sed dixerit, Sacramenta esse signa quedam visibilia, & corporalia rerum spiritualium, & intelligibilium.

Ad PRIMVM facilè est respondere. Augustinus enim declarat quid sit, quod est in altari, ac dicit, panem esse, quoad speciem exteriorem, vt oculi rectè iudicant; quoad interiorem substantiam, esse corpus Christi, vt fides rectè iudicat. Nam si Augustinus vellet dicere in altari esse panem etiã quoad substantiam, & id probaret testimonio oculorum, vt verba eius prima fronte sonare videntur: repugnaret apertissimè Cyrillo, Ambrosio, Nysseno, Epiphanio, Gaudentio, Chrysostomo, qui disertis verbis dicunt sensus falli, & non esse iudicandum ex gustu, & denique non esse panem. Quis autem credat Augustinum in rem tam magna tot Patribus repugnasse? & preterea si repugnasset, quomodo nec ipse vnquam eos reprehendisset, nec ipse ab aliis reprehensus fuisset? Quare cum verba eius dupliciter exponi possint, & vno modo repugnent Patribus ceteris, alio modo cum eis congruant, quis non videt vter sensus præferendus sit? Adde quod non solùm aliis Patribus, sed etiam sibi ipse repugnaret, si sensuum iudicio in hoc mysterio locum dare vellet, vt patet ex tot locis à nobis citatis.

Ad SECUNDVM respondeo, Augustinum ad quæstionem, *Quomodo panis sit corpus Christi?* noluisse directè respondere, quia non erant auditores capaces; homilia enim illa habebatur ad pueros recens baptizatos: idè monuisse, vt simpliciter crederent, panem illum esse corpus Christi, & operam darent, vt essent ipsi corpus Christi per fidem, & operam bonam,

Qq bona,

bona, quia postea ubi creuissent, & profecissent in via de
mysteria ista eis aperirentur. Id ita esse patet, quia cum de
propositum de corpore Christi naturali, quod est in calice
quomodo sit in Eucharistia; ipse omisso corpore Christi na-
turali, transit ad corpus mysticum, ac dixit, Eucharistia
esse signum societatis fidelium, & nos esse corpus Christi
nos manducare quod sumus, & mysterium nostrum esse
mensa, & alia id genus; nunquam autem dixit, panem esse
signum corporis Christi naturalis, aut corpus naturale
esse in altari, aut esse symbolicè, quæ certè dicere debuisset
directè ad quæstionem respondere voluisset, & in hæresis Cal-
uinistarum fuisset. Sicut ergo illi à nobis quærun, quare Au-
gustinus non soluit quæstionem dicendo panem esse corpus
per transubstantiationem? sic & nos à illis quærimus, quare
non soluit quæstionem dicendo, esse corpus Christi repre-
sentatiuè? & pro vtrisque respondemus, Augustinum de
opera dissimulasse quæstionem, & ad moralem cohortatio-
nem digressum. Ac de Augustino hæctenus.

CAPVT XXV.

*Testimonium S. Cyrilli Alexandrini, & Synodi
Ephesinae generalis.*

SANCTVS CYRILLVS Episcopus Alexandrinus
qui paulò post Augustini tempora floruit, multa
nobis testimonia præbet. Sed PRIMò loco po-
ni debet testimonium, quod à III. Synodo gene-
rali, cui ipse præsedet, ac deinde in IV. & V. approbatum fuit.
Exstat epistola sancti Cyrilli ad Nestorium cum duodecim
anathematismis, quæ ut dixi, ab EPHESINA Synodo, & aliis
aliis duabus approbata fuit: in ea sic legimus: *Sic etiam
mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur particeps
sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi, omnium nos-
trum redemptoris effecti: non ut communem carnem percipi-
pientes, quod absit, nec ut viri sanctificati, &c. sed ipsius Ver-
bi propriam factam.*

Ad hunc locum respondet Petrus Martyr in lib. contra Gal-
din. extremo, Cyrillum loqui de participatione veræ carnis
Christi, sed quæ fit animo, & fide, non ore corporali.